

Viorel HODIȘ

SIMȚUL LIMBII ȘI „PLURALIZAREA” (IV)

În vederea neconcordanțelor *semnificant/semnificat*, despre care tratăm în secvența precedentă a acestui articol¹, reprezintă o parte din problematica generală și foarte cuprinzătoare, pe care o vom numi aici *identificarea referentului (cursive)* acestor articole/pronume **AL, A, AI, ALE; ALUI (ali), ALEI, ALOR** (majuscule + bold)².

1. Soarta acestei categorii lexico-gramaticale pare a fi la ananghie. Cercetându-i mai în profunzime situația, ajungeam cu puțin timp în urmă la o „concluzie parțială”, și anume că – pentru mulți dintre vorbitori, chiar gazetari, unii de un real prestigiu – uzul acestor vocabule este ... „la întâmplare”, așa cum spun grecii în limba lor de astăzi **all and'alla** („*unul în loc de altul*”), idiotism foarte expresiv, care a dat în românește și mai expresivul **alandala**³.

1.1. Câteva exemple grăitoare:

„Băsescu macină *viața* de zi cu zi **AL** oamenilor” (dr. Oprescu)⁴;

„... dintr-o altă *perspectivă* **AL** siguranței statului” (primministru Tăriceanu)⁵;

„*Scumpiri* în lanț **A** serviciilor publice la Alba Iulia” (titlu de articol – D. Țimonea)⁶ etc.

1.2. Pornim de la premisa că între **AL, A,...** și *referenții* lor relația este de veritabilă *substituire pronominală*. Aceasta se vede în *identitatea de gen și număr*, ceea ce nu se confundă cu *acordul în gen și număr*, căci pronumele (precum substantivele substituite) nu se acordă; doar adjectivele, inclusiv cele pronominale, ceea ce nu e cazul listei noastre **AL, A,...**

Așadar, *discordanțele de gen + număr* din lista de exemple de mai sus fiind evidente, vom proceda la convertirea lor în *concordanțe*, altfel spus, la identificarea *referenților* lor valizi:

– ...*viața* (de zi cu zi) **A** românilor;
– ... (o altă) *perspectivă* **A** siguranței ...;
– *scumpiri* ... **ALE** serviciilor ... etc.

2. Într-un mare număr de exemple din întregul inventar putem întrevedea, și aici, acea vicioasă „forță de atracție a *proximului component sintactic* (regent)”, fie din *amonte* (a), fie din *aval* (b), spre paguba *identificării* adevăratului *referent*, astfel pierdut din vedere, forță despre care aminteam și-n articolul precedent⁷.

Exemple pentru (a) și pentru (b):

(a) „Ediția de *anul* acesta **AL** topului 'FORBS – 2000' aduce răsturnări de clasament”⁸;

„... arhetipul deal – *vale* **A** lui Blaga” (Șt. Petra)⁹;

„... demiterea [...] se datorează incompatibilității calității de *deputat* **AL** acestuia cu funcția de procuror-general...”¹⁰ etc.

(b) „În decembrie 2014 se vor prezenta la alegeri prezidențiale candidați **ALE** *partidelor* parlamentare” (I. Cristoiu)¹¹;

„... construirea pe acest teren **AL** *unui supermarket* mai mic...”¹²;

„Cum trebuie înțelese [...] Adoptarea imnului, **AL** *steagului* ținutului secuiesc, **A** *unei declarații* de intenție?” (I. Sălcudean)¹³ etc.

2.1. Ignoranții *referenți* valizi sunt, desigur, alții:

(a) ... *ediția* (...) **A** topului ...;

... *arhetipul* (...) **AL** lui Blaga;

... (se datorează incompatibilității) *calității* (...) **A** acestuia (cu funcția ...);

(b) ... (se vor prezenta ...) *candidați* **AI** partidelor (parlamentare);

... *construirea* (...) **A** unui supermarket ...;

... *adoptarea* (imnului), **A** steagului (...), **A** unei declarații ...

3. Mai putem observa o anume caracteristică a fenomenului.

Chiar și atunci când vorbitorul, cel „cu vederea scurtă”, care pierde ansamblul de „piese de pe tabla de șah”, (metafora noastră din precedenta secvență) începe, întâmplător sau nu, corect – corelând *genul* și *numărul* alor **AL**, **A**,... cu *referenții* valizi –, acesta frecvent „se pierde” pe măsură ce-și dezvoltă discursul, pe măsură ce dispare „vraja” vicioasei „forțe de atracție”.

Exemplele vor fi mai elocvente:

„Principalul *anchetator* **AL** lui Lucrețiu Pătrășcanu și **A** altor inculpați din acea înscenare judiciară [securistul sălăjean Ioan ?olțuțiu] a lucrat direct cu consilierii sovietici ...” (Vl. Tismăneanu – Tr. Bănescu)¹⁴;

„...printre numeroșii participanți, alături de cei mai buni *fii* **AI** Sălajului și **A** părților limitrofe sătmărene, s-a aflat și Elena Pop de Băsești împreună cu Francisc Hossu Longin. (I. Sălăjan)¹⁵;

„Eleonora Cercavski este directoarea Liceului ‘Ștefan cel Mare și Sfânt’ din Grigoriopol, președinta și fondatoarea *Asociației* ‘Lumina’ **A** Pedagogilor Transnistreni, poziții prin care s-a remarcat ca *apărător* **AL** dreptului la educație în limba maternă și **A** scrierii cu alfabet latin...” (Cl. Pădurean)¹⁶ etc.

4. Invers, chiar și atunci când, după un debut greșit, construcția cu **AL**, **A**,... își „revine”, corectându-se pe parcurs, această „revenire” nu ne poate apărea decât întâmplătoare și, deci, irelevantă:

„Am participat la elaborarea primei Constituții democratice [...], sunt *autorul*, printre altele, **A** *Legii* Stemei și **A** *Sigiliului* de Stat ale României și **AL** *Legii* Sărbătorii Naționale” (V. Moiş)¹⁷.

Renunțând deocamdată la ample comentarii, posibile, prelevăm sintagmele „posesiunii” (formate din *obiectul posedat* + *posesor*), obținând:

– (*autorul*...) **A** *Legii* (Stemei): debut greșit, sintagma corectă fiind **AL** (*obiect posedat*) + **Legii** (*posesor*);

– (*Legii* Stemei și) **A** (=„legea”) **Sigiliului**...: revenire, sintagmă corectă;

– (*autorul* ...) **AL** *Legii* (Sărbătorii ...): revenire, sintagmă corectă.

Ambele „reveniri”, pe care le considerăm doar

întâmplător corecte, ne apar irelevante de drept.

4.1. Atât exemplele de mai sus (3), cât și acesta (4) confirmă afirmația de sub 1., 1.1., 1.2. *supra*: într-o foarte mare măsură, pentru o foarte mare parte dintre vorbitori, dar și dintre jurnaliștii presei (scrise și audio/video) „uzul acestor articole/pronume (**AL**, **A**,...) este ... la întâmplare”: „(oricare) *unul în loc la* (oricare) *altul*” (n.gr. **all and’ alla**), românește exprimat chiar „mai clar” prin pitorescul **alandala**.

„Fațetele” minusului de „simț al limbii” în utilizarea acestui instrument lexico-gramatical sunt, cu siguranță, mult mai multe, limba vie – mai ales a străzii, dar și cea a unei „anumite părți a presei”¹⁸ – suferind un asalt, o năvală a *neglijenței* în exprimare, o *virusare* masivă, care reclamă neîntârziat o *devirusare*¹⁹, ceea ce noi chiar ne propunem să facem.

Sigur că efortul de gândire și cel de analiză, necesare spre „a pune în concordanță *semnificantul* și *semnificatul*”²⁰ vorbirii noastre diurne, sunt considerabile, presupunând și un anumit *grad de instruire*, dar și acel „dar” pe care-l numim „simțul limbii”.

4.2. Iată și două „modele” de mânăuire sigură a **articolelor/pronume** în fraze ample, cu diferiți *referenți*, cu sintagmele „posesiunii” construite corect:

„Firește, omul se poate împodobi cu *frumuseți* **ALE** *spiritului*, **ALE** *minții*, ce nu se trec, nu se vestejesc în toate anotimpurile vieții sale, iar cei ce devin *valori* **ALE** *omenirii* strălucesc apoi prin veacuri, prin milenii” (M. Vlăsie)²¹;

„Gardianul prim [...] debitează o frază în care se plasează obligatoriu numărul deținuților găsiți la numărătoarea de seară, efectuată de el cu *asistența funcționarului* de serviciu **AL** *cancelariei* și **A** *ofițerului* sau **A** *sergentului* de gardă” (T. Arghezi)²².

5. Vom consemna, în încheierea acestui articol, câteva „perle negre”, unele foarte grave, altele de-a dreptul tragi-comice, născute pe fundalul ratării *referențelor* valizi ai **articolelor/pronume** **AL**, **A**,...

5.1. În predica duminicală pe *tema salvării omului din păcat*, preotul paroh a „reușit” păcătoasa formulare: „planul de *salvare* **A** *lui Dumnezeu*”, ceea ce m-a dus instantaneu cu gândul la o mai periferică distincție (pierdută din vedere azi de cele mai multe gramatici) a *genitivului subiectiv* de cel *obiectiv*²³. Inversându-l pe **AL** (=„planul”) cu **A** (=„salvarea”),

din predică reieșea că Dumnezeu este *obiectul*, nu *subiectul* (autorul) salvării, adică „*planul* ar avea menirea de *a-L salva pe Dumnezeu* (= *obiect* sau *complement direct*)”. Preotul săvârșea, astfel, fără să conștientizeze, blasfemia inversării rolurilor **om – Dumnezeu**, prin nefericita laică „blasfemie gramaticală” a convertirii, din ignoranță, a genitivelor: *subiectiv* în cel *obiectiv*. Și invers.

5.2. Confundând *omografele*²⁴, corespondentul anonim al „României libere” scrie că:

„Am avut, în momente de cumpănă istorică, oameni pe măsură. Din păcate, comuniștii i-au exterminat în anii '40-'50 ai secolului trecut, iar astăzi avem de-a face cu palide *copii AI acestora*”²⁵. Corect: (palide) *copii ALE acestora* !

Așa că, atenție!: noi, „*copiii acestora*”, suntem, simultan, și „*palidele copiii* (ale lor)!”.

5.3. Confundând, de astă dată, *singularul* cu *pluralul* – identice ca *semnificant* –, dar și *genul* neutru-lui **numele** (care – ca toate neutrele, numite și *ambigene* – la singular e „masculin”, la plural „feminin”!) un mare om de cultură ne furnizează o altă „perlă”. Poate chiar mai „instructivă”. Iată-o:

„Și oricât de stranie ar părea o astfel de mărturisire, nici până azi nu cunosc bine *numele* străzilor Clujului. Nici măcar **A celor** centrale” (A. Marino)²⁶.

Corect: (**numele** străzilor...) **ALE celor** (centrale)²⁷.

Dar despre „capcanele” neutruului **nume** (cu derivatele sale: **prenume, pronume, renume, supranume...**), care are, nu numai *categoria gramaticală* de „număr”, ci și *articularea* hotărâtă *egale* (**nume, numeLE = singular și plural**), ba și *genul* „ambigen”, ne rezervăm plăcerea tratării cu o altă ocazie.

Căci acesta-i un **nume** cu un oarecare „renume”. Merită, deci, o cercetare aparte.

(va urma)

Note:

1 Revrom, XVIII, 3(69)/2012, p. 22-23.

2 Din motive de economisire a spațiului tipografic, referirile la această întreagă listă vor menționa doar AL, A,... V., mai pe larg, V. Hodis, *Articole și studii*, vol. 3, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2011, p. 77 ș.u.

3 NDUR/08, sv. **alandala** (p. 62/1)

4 Interviu Tv. Antena 3.

5 Interviu Radio BBC – 7 II 2002.

6 Rolib 5117/4 I 2007.

7 cap. II, **despre cauze**.

8 Adevărul, 6282/1 X 2010, p. 3/5/1.

9 Viața Transilvaniei, III, 3-4 (9-10), V-IX 2009, p. 7/3/4.

10 Glasul Maramureșului, XI, 3080/25 V 2007, p. 10/3/2.

11 Vox News Tv./8 I 2010.

12 Rolib 3785/21 VIII 2002, p. 4/1/1.

13 Națiunea, XX, 527(992), 23-29 IX, 2009p. 7/5/3.

14 *Raport asupra condamnării comunismului*, p. 662/4 (internet).

15 ASTRA Clujeană, 1-2/2009, p. 37/1/8.

16 Rolib, ed. Transilvania, 6109/4 VI 2010, p. 6/3/2.

17 *În spatele ușilor deschise*. Vol. 1. *Fatalitate și blestem*, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010, p. 9/2.

18 Formulă „brevetată” de ex-președintele Ion Iliescu, având o altă „trimiteră”, desigur, politică.

19 Termeni – creație proprie: **virusa – devirusa**.

20 Idee continuată din precedenta secvență a acestei cercetări.

21 Rolib, 5759/13 II 2009 (Aldine, XIII, 658), p. 13/1.

22 *Scrieri*, vol. 13. Proze, EL, [București], 1967, p. 48.

23 Genitiv *subiectiv*: *planul* (de salvare) **AL lui Dumnezeu...** = „Dumnezeu este autorul (*subiectul*) planului de salvare”; genitivul *obiectiv*: (planul de) *salvare A omului* (din păcat) = „planul tinde să **îl salvează pe om**”. Prin inversare, obținem: (planul... de) *salvare A lui Dumnezeu* = „Dumnezeu devine ... *obiectul* salvării”?! Cine să-L salveze **pe Dumnezeu**? Omul?? Blasfemie!!

24 „(cuvânt) care se scrie la fel cu altul, dar diferă de acesta din punct de vedere fonetic (ex. *copii* – *copii*)”, respectiv *se accentuează diferit*. V. definiția în NDUR/08, sv. **omograf** (p. 1053/1).

25 Rolib, 5531/16 V 2008, p.5/4/8.

26 *Viața unui om singur*, Ed. Polirom, Iași, 2010, p. 107/3.

27 „Greșeala de tipar”, eterna obiecție a unor fani „optimiști”, este exclusă în cazul în speță.

